

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Προλογικό σημείωμα στην ελληνική έκδοση	15
<i>Αντώνης Αδάμ</i>	

Πρόλογος	19
----------------	----

ΜΕΡΟΣ Ι ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Δημόσια επιλογή και δημόσια πολιτική	25
Ατομική επιλογή στις αγορές έναντι συλλογικής επιλογής στην κυβέρνηση	26
Οικονομική ανάλυση και δημόσια επιλογή	28
Ιδιωτικά συμφέροντα και δημόσιο συμφέρον	31
Τρεις περιοχές έρευνας	34

ΜΕΡΟΣ ΙΙ ΑΘΡΟΙΖΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΨΗΦΟΦΟΡΩΝ

2. Η πολιτική της αριστεράς και της δεξιάς	45
Η κατανομή των πολιτικών προτιμήσεων	46
Εκλογικός ανταγωνισμός	48
Οι ακραίοι υποψήφιοι δεν μπορούν να κερδίσουν	53
Προκριματικές και γενικές εκλογές	55
Ένα τρίτο κόμμα δεν είναι βιώσιμο	58
Άλλοι παράγοντες	61
Αθροίζοντας τις προτιμήσεις των ψηφοφόρων	62

3. Θεσμοί: αναλογικό ή πλειοψηφικό σύστημα,	
κοινοβουλευτικό ή προεδρικό	64
Συνταγματικοί περιορισμοί	64
Αναλογικό και πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα	68
Αναλογικό σύστημα και κομματικά ψηφοδέλτια	71
Κοινοβουλευτικό και προεδρικό σύστημα	
διακυβέρνησης	74
Άλλες θεσμικές διαφορές	76
Συμπέρασμα	78
 4. Πολιτική στρατηγική: συμμετοχή στις εκλογές	
και κατανομή των προτιμήσεων	80
Συμμετοχή των ψηφοφόρων στις εκλογές	81
Πόλωση των ψηφοφόρων	83
Να αλλάξουμε τη γνώμη των ψηφοφόρων ή	
να τους δώσουμε κίνητρα συμμετοχής;	86
Σχεδιάζοντας μια πετυχημένη πλατφόρμα	88
Εκλογές: μια καλή εναλλακτική στη βία	93
Συμπέρασμα	94
 5. Πολυδιάστατος χώρος πολιτικών ζητημάτων	97
Γιατί ο χώρος πολιτικών ζητημάτων δεν καταλήγει	
να είναι μονοδιάστατος;	98
Κυκλική πλειοψηφία	100
Μονοκόρυφες προτιμήσεις	102
Θεσμοί και σταθερότητα	106
Αστάθεια στον πολυδιάστατο χώρο	108
Γιατί τα πολιτικά ζητήματα είναι ευσταθή;	112
Συμπέρασμα	114

6. Γιατί ψηφίζουν τα άτομα;	
Ορθολογική άγνοια, εκφραστική ψήφος, ορθολογική ανορθολογικότητα	117
Η ψήφος σας δεν επηρεάζει το εκλογικό αποτέλεσμα	118
Ορθολογική άγνοια	120
Εκφραστική ψήφος	124
Ορθολογική ανορθολογικότητα	129
Η ελεημοσύνη των ανηλεών	132
Συμπέρασμα	134

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

7. Κόστος συναλλαγών και πολιτική συναλλαγή	139
Το θεώρημα του Coase	141
Μεγάλοι αριθμοί δημιουργούν υψηλά κόστη συναλλαγών	147
Μυστικές ψηφοφορίες και κόστη συναλλαγών	150
Συμμετοχή σε ομάδα χαμηλού συναλλακτικού κόστους	153
Το θεώρημα του Coase και το δημόσιο συμφέρον	155
8. Πολιτικές αγορές: ομάδες συμφερόντων, προσοδοθηρία και ρυθμιστική αιχμαλωσία	159
Η νομοθετική αγορά	160
Μέγεθος ομάδας συμφερόντων και αποτελεσματικότητα	164
Ποιος εκπροσωπεί το δημόσιο συμφέρον;	168
Προσοδοθηρία	171
Ρυθμιστική αιχμαλωσία	176
Συμπέρασμα	181

9. Γραφειοκρατία	184
Η υπόθεση μεγιστοποίησης του προϋπολογισμού	185
Η υπηρεσία και ο χρηματοδότης της	188
Οι γραφειοκράτες και η διαδικασία διαπραγμάτευσης	193
Γραφειοκρατική αποτελεσματικότητα	195
Συμπέρασμα	199
 10. Πολιτική οργάνωση: περιφέρειες, επιτροπές και θεσμικός σχεδιασμός	202
Μονομελείς περιφέρειες και πολιτικός ανταγωνισμός	202
Οι δύο διαστάσεις του πολιτικού ανταγωνισμού	206
Το σύστημα των επιτροπών	210
Παλαιότητα	214
Φεντεραλισμός	218
Συμπέρασμα	222
 11. Πολιτική επιχειρηματικότητα	225
Η πολιτική αγορά	228
Παράγοντες που οδηγούν στην αποτελεσματικότητα	231
Δύο τύποι επιχειρηματικών ευκαιριών	233
Αναδιανεμητικές πολιτικές και πολιτική επιχειρηματικότητα	235
Επιχειρηματίες γραφειοκράτες	239
Θα δημιουργήσει η πολιτική επιχειρηματικότητα αστάθεια;	241
Συμπέρασμα	248

ΜΕΡΟΣ IV ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

12. Συνταγματική και μετασυνταγματική λήψη αποφάσεων	253
Η πολιτική ως συναλλαγή: το κριτήριο της ομοφωνίας	255
Βέλτιστοι κανόνες λήψης αποφάσεων	257
Βέλτιστοι κανόνες γενικότερα	261
Αξιολογώντας συνταγματικούς κανόνες	262
Επικρίσεις	264
Είναι όλες οι πολιτικές αποφάσεις μετασυνταγματικές;	266
Η συνταγματική πρόκληση	268
 13. Ομάδες συμφερόντων και συνταγματική εξέλιξη	270
Η κυβέρνηση ως ένας σταθερός ληστής	272
Η δράση των ομάδων συμφερόντων διαχρονικά	276
Επιβάλλοντας συνταγματικούς περιορισμούς	279
Συμπέρασμα	283
 14. Μηχανισμοί ελέγχου και εξισορρόπησης:	
ελίτ και μάζες	286
Αύξηση του μεγέθους του κράτους	288
Ελίτ έναντι μαζών	292
Συμπέρασμα	296
 Ευρετήριο	301

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Το βιβλίο *Δημόσια Επιλογή: μια σύγχρονη εισαγωγή* αποτελεί μια σύντομη εισαγωγή σε μια σχετικά νέα περιοχή έρευνας της οικονομικής επιστήμης. Πιο συγκεκριμένα, η δημόσια επιλογή χρησιμοποιεί εργαλεία της οικονομικής θεωρίας με σκοπό να εξετάσει ζητήματα που σχετίζονται αρκετές φορές και με την πολιτική επιστήμη.

Η ανάλυση των οικονομικών εξετάζει τη συμπεριφορά των οικονομικών φορέων, τον τρόπο με τον οποίο παίρνουν αποφάσεις αναφορικά με το ποια αγαθά και υπηρεσίες θα παραχθούν, τον τρόπο με τον οποίο θα παραχθούν, καθώς και σε ποιον απευθύνονται τα εν λόγω αγαθά και υπηρεσίες. Παρ' όλα αυτά, το μεγαλύτερο μέρος της ανάλυσης των οικονομικών παραδοσιακά εξετάζει τη συμπεριφορά των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων δίχως να λαμβάνει υπόψη την κυβέρνηση, η οποία στο τέλος πάντοτε ασκεί πολιτική με σκοπό να αυξήσει την ευημερία της κοινωνίας. Όμως οι κυβερνήσεις σπάνια αποτελούν θεικές οντότητες που ενδιαφέρονται για το κοινό καλό. Αντίθετα, αποτελούνται από άτομα. Και τα άτομα έχουν τους δικούς τους στόχους και επιδιώξεις. Και μια πλήρης ανάλυση του οικονομικού συστήματος δεν θα πρέπει να αγνοεί τη συμπεριφορά και τον τρόπο λήψης αποφάσεων του ενός από τους τρεις βασικούς οικο-

νομικούς παράγοντες, δηλαδή του κράτους. Η δημόσια επιλογή, επομένως, προσπαθεί να εξηγήσει τον τρόπο με τον οποίο ψηφοφόροι, πολιτικοί και γραφειοκράτες λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με το ποιες πολιτικές θα εφαρμοστούν και τον τρόπο με τον οποίο θα λειτουργήσει το κράτος. Και εφόσον η δημόσια επιλογή εξετάζει τη λειτουργία του δημόσιου τομέα, αποτελεί μέρος του γνωστικού αντικειμένου των δημόσιων οικονομικών. Ταυτόχρονα, εξετάζοντας τον τρόπο λήψης αποφάσεων των επιμέρους μονάδων, δηλαδή των ψηφοφόρων, των πολιτικών και των γραφειοκρατών, χρησιμοποιεί μια μικροοικονομική προσέγγιση.

Το παρόν βιβλίο δεν αποτελεί μια τεχνική εισαγωγή στην ανάλυση της δημόσιας επιλογής. Δίνει μεγαλύτερη σημασία στην εισαγωγή σημαντικών εννοιών, καθώς χρησιμοποιεί απλή διαγραμματική προσέγγιση μόνο όταν είναι απαραίτητο, χωρίς καθόλου χρήση άλγεβρας. Αποτελεί επομένως την ιδανική εισαγωγή, δημιουργώντας ταυτόχρονα την επιθυμία στον αναγνώστη να προχωρήσει βαθύτερα την έρευνά του στο εν λόγω γνωστικό αντικείμενο. Μάλιστα, στο τέλος κάθε κεφαλαίου παρατίθεται η βασική βιβλιογραφία πάνω στην οποία αυτό στηρίζεται, καθώς και περαιτέρω βιβλιογραφία για τον αναγνώστη που επιθυμεί μεγαλύτερη εμβάθυνση.

Το βιβλίο χωρίζεται σε τέσσερα μέρη. Στο πρώτο μέρος παρατίθεται το βασικό πλαίσιο ανάλυσης. Το δεύτερο μέρος εξετάζει το κομμάτι της ζήτησης για δημόσια πολιτική, παρουσιάζοντας τον τρόπο με τον οποίο οι προτιμή-

σεις των ατόμων αθροίζονται μέσω της ψηφοφορίας, τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η άθροιση ανάλογα με το θεσμικό πλαίσιο, καθώς επίσης τη στρατηγική των ψηφοφόρων και των πολιτικών κατά την ψηφοφορία. Το τρίτο μέρος ασχολείται με την προσφορά της πολιτικής και το πώς πολιτικοί, ομάδες πίεσης και γραφειοκράτες καταλήγουν στη διαμόρφωση της εφαρμοζόμενης πολιτικής. Και ενώ τα πρώτα τρία μέρη του βιβλίου ακολουθούν μια θετική προσέγγιση (τι συμβαίνει στην πραγματικότητα), το τέταρτο μέρος στρέφεται σε μια κανονιστική ανάλυση (τι πρέπει να γίνει), προκειμένου να αναγνωρίσει τα προβλήματα της άσκησης πολιτικής και να προτείνει βελτιώσεις στους βασικούς κανόνες του πολιτικού παιχνιδιού, δηλαδή στους συνταγματικούς κανόνες.

Κατά την επιμέλεια της μετάφρασης του βιβλίου έγινε προσπάθεια να παραδοθεί ένα κείμενο το οποίο θα είναι εύκολα κατανοητό από αναγνώστες οι οποίοι δεν έχουν προηγούμενη γνώση οικονομικών ή πολιτικής επιστήμης. Παράλληλα, τα παραδείγματα του αρχικού κειμένου, που αντλούν υλικό κυρίως από τις ΗΠΑ, διανθίστηκαν με αντίστοιχα παραδείγματα από την Ελλάδα ή με επεξηγήσεις σχετικά με τον τρόπο που λειτουργεί το πολιτικό σύστημα των ΗΠΑ. Σίγουρα, διαβάζοντας το βιβλίο, ο αναγνώστης θα αναγνωρίσει αρκετές περιπτώσεις που συμβαίνουν στην πραγματική πολιτική ζωή της χώρας. Αυτό ενδεχομένως να αποτελεί και τη μεγάλη αξία του βιβλίου.

Αντώνης Αδάμ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η δημόσια επιλογή χρησιμοποιεί μεθόδους της επιστήμης των οικονομικών προκειμένου να αναλύσει την πολιτική διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η δημόσια επιλογή πρωτοεμφανίστηκε ως ξεχωριστή περιοχή έρευνας στις αρχές της δεκαετίας του 1960. Ωστόσο, παρόλο που οι ιδέες της έχουν γίνει μέρος του κυρίαρχου ρεύματος στα οικονομικά, στην πολιτική επιστήμη και γενικότερα στις κοινωνικές επιστήμες, συχνά δεν λαμβάνεται υπόψη στην ανάλυση της δημόσιας πολιτικής. Η ανάλυση πολιτικής συνήθως σταματά με τη διατύπωση των θεωρητικά άριστων πολιτικών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη εάν οι κυβερνήσεις του πραγματικού κόσμου θα εφαρμόσουν τέτοιες πολιτικές, ή ακόμη αν έχουν τη δυνατότητα να τις εφαρμόσουν. Τις περισσότερες φορές όσοι λαμβάνουν αποφάσεις δεν έχουν πλήρη πληροφόρηση ώστε να εντοπίσουν την πολιτική του πραγματικού κόσμου η οποία αντιστοιχεί στο θεωρητικά άριστο. Και ακόμη και όταν το κάνουν, τα κίνητρα που αντιμετωπίζουν μπορεί να τους οδηγήσουν μακριά από αυτό το θεωρητικά άριστο. Η δημόσια επιλογή αναλύει τον τρόπο με τον οποίο η πολιτική λήψη αποφάσεων λειτουργεί στην πραγματικότητα και όχι πώς θα λειτουργούσε ιδανικά στη θεωρία.

Το παρόν βιβλίο δεν παρουσιάζει κάτι πρωτότυπο. Αντίθετα, παρουσιάζει το βασικό αφήγημα σχετικά με τον πολιτικό τρόπο λήψης αποφάσεων με βάση τις εργασίες που έχουν ορίσει το επιστημονικό πεδίο της δημόσιας επιλογής. Κάθε κεφάλαιο κλείνει με την ενότητα «Σημειώσεις» όπου παρουσιάζεται η σχετική βιβλιογραφία με έμφαση στις καινοτόμες μελέτες που διαμόρφωσαν το πεδίο της δημόσιας επιλογής.

Η ιδέα πίσω από τη συγγραφή αυτού του βιβλίου ήταν να προσφερθεί ένα εισαγωγικό κείμενο στη δημόσια επιλογή το οποίο μπορεί να σταθεί μόνο του, αλλά μπορεί και να χρησιμοποιηθεί ως βοήθημα από τους φοιτητές που μαθαίνουν τη θεωρία της δημόσιας επιλογής. Επειδή το μεγαλύτερο μέρος της ανάλυσης πολιτικής εστιάζεται στις θεωρητικά άριστες επιλογές, το παρόν βιβλίο μπορεί να αποτελέσει για τους φοιτητές τροφή για σκέψη για το τι θα έκανε ή θα μπορούσε να κάνει η κυβέρνηση στην πραγματικότητα, σε αντίθεση με το τι θα ήθελε να κάνει ιδανικά. Έχοντας αυτό κατά νου, το βιβλίο μάς εισάγει στις έννοιες της δημόσιας επιλογής αποφεύγοντας να παρουσιάσει υλικό που υπάρχει σε άλλα μαθήματα. Για παράδειγμα, σε αυτό το βιβλίο δεν γίνεται συζήτηση για εξωτερικότητες, δημόσια αγαθά και αποτυχίες της αγοράς, ακριβώς για να αποφευχθεί η επανάληψη εννοιών που εξετάζονται ήδη σε μαθήματα των οικονομικών. Το βιβλίο σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να απαιτούνται ελάχιστες βασικές γνώσεις οικονομικών ή πολιτικής επιστήμης.

Μια πρόκληση στη συγγραφή ενός περιεκτικού βιβλίου

όπως αυτό είναι ότι πολλά έπρεπε να παραλειφθούν. Το βιβλίο δίνει έμφαση στα θεωρητικά θεμέλια της δημόσιας επιλογής, χωρίς να εξετάζονται οι πολύ σημαντικές εμπειρικές μελέτες που έχουν γίνει σε αυτή την περιοχή έρευνας. Η θεωρία που παρουσιάζεται εδώ παρέχει το πλαίσιο που μας βοηθάει να κατανοήσουμε τις εμπειρικές μελέτες στη δημόσια επιλογή. Τελικά, στόχος του βιβλίου είναι να περιγράψει εν συντομία την πολιτική διαδικασία λήψης αποφάσεων, ώστε οι αναγνώστες να έχουν μια καλή αντίληψη του τρόπου με τον οποίο οι προτιμήσεις των πολιτών αθροίζονται για να παραχθεί δημόσια πολιτική.